

POŻEGNANIA

Marian Banaś 1930–2011

Profesor Marian Banaś urodził się 26 lutego 1930 roku w Gdowie. Był absolwentem Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, którą ukończył w 1954 roku. W roku 1963 uzyskał tytuł doktora nauk technicznych. W roku 1979 otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, a następnie – w roku 1988 – tytuł profesora zwyczajnego. W latach 1964 i 1966 na uniwersytecie w Heidelbergu studiował petrografię kruszców pod kierunkiem naukowym prof. Paula Ramdohra.

Profesor Banaś od roku 1952 nieprzerwanie pracował w Akademii Górniczo-Hutniczej, przechodząc wszystkie stopnie kariery zawodowej. Wykładał geologię złóż kruszców oraz petrografię minerałów kruszczowych dla studentów specjalności geologia złóż. Jest współautorem podręcznika akademickiego *Metody badań minerałów i skał*.

Jego zainteresowania naukowe dotyczyły głównie złóż uranu, toru, polimetalu, złóż magnetytu i fluorytu występujących w Sudetach, a także permskich złóż miedzi i srebra zlokalizowanych w niecce północnosudeckiej i na monoklinie przedsudeckiej.

Profesor Banaś jest autorem lub współautorem ponad stukilkudziesięciu prac lub artykułów naukowych, opublikowanych w większości w językach obcych, w wydawnictwach krajowych i zagranicznych. Współredagował monografię KGHM Polska Miedź S.A. (część Geologia).

Dużą część Jego publikacji, szczególnie dotyczących uranu, toru bądź polimetalu, to pierwsze powojenne, nowoczesne opracowania petrograficzne rud pochodzących ze złóż sudeckich. Ważnym osiągnięciem prof. Banasia było odkrycie występującego w Kletnie w Sudetach nowego minerału, który nazwał bohdanowiczem na cześć prof. dr. h.c. Karola Bohdanowicza. Minerał ten został uznany przez *International Mineralogical Association*. Bohdanowicz zidentyfikowano później w wielu złożach na całym świecie.

Profesor Banaś przez kilkanaście lat organizował i prowadził badania naukowe dla przemysłu i kierował nimi w ramach programów badawczych PR-2 i MR-I-33 oraz programów centralnych CPBP-03-05. Kierował też dużym grantem Komitetu Badań Naukowych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, organizował badania nad geochemią i mineralogią metali towarzyszących rudom miedzi Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego i uczestniczył w nich.

Zespół badawczy pod Jego kierunkiem wykonał opracowania na temat występowania metali towarzyszących w złożach rud miedzi: Pb, Zn, Ni, Co, Ag, Au, Pt, Pd, V, Hg, U, Th, Mo, Re, Ge, Se, Cd, As, Sb i Bi. W badaniach tych oprócz najbliższych współpracowników prof. Banasia uczestniczyli pracownicy Państwowego Instytutu Geologicznego (PIG), Polskiej Akademii Nauk (PAN), wyższych uczelni, a także geolodzy z *Cuprum* i KGHM. Efektem tych wieloletnich badań było opublikowanie kilkuset prac naukowych i kilkunastu rozpraw na stopnie naukowe. W ostatnich latach (1994–2010) Jego uczniowie podjęli badania nowo odkrytych skupień metali szlachetnych wskazujących na znaczenie praktyczne.

Za całokształt badań nad problematyką związaną ze złożami miedzi zespół kierowany przez prof. Banasia uzyskał w roku 1999 nagrodę premiera RP za działalność badawczą dla przemysłu miedziowego. Dodatkowo prof. Banaś zajmował się badaniami rud polskich złóż Pb-Zn oraz rud polimetalicznych występujących w utworach paleozoicznych obrzeżenia Górnośląskiego Zagłębia Węglowego (GZW). Prowadził też zespołowe badania metalogeniczne w Sudetach.

Działalność naukowa prof. Banasia nie ograniczała się do zagadnień krajowych. Prowadził On żywą współpracę z zagranicą, której początkiem był długoterminowy staż naukowy na Uniwersytecie w Heidelbergu. W roku 1991 pracował tam również jako profesor kontraktowy. Nawiązane w tym czasie kontakty umożliwiły zorganizowanie podobnych wyjazdów dla Jego młodszych kolegów, a także zapoczątkowały prowadzenie wspólnych badań, których efektem są zespołowe publikacje.

W roku 1962 prof. Banaś był członkiem ekspedycji geologicznej do Mongolii. W latach 1977, 1981, 1983 i 1985 był ekspertem w zakresie badań geologiczno-złożowych prowadzonych przez polskich geologów w Algierii, w roku 1991 odbył podróż do Boliwii jako ekspert od poszukiwań złota w Andach Boliwijskich.

W sumie brał udział w ponad 45 wyjazdach naukowych do szeregu krajów Europy, Azji, Afryki i obu Ameryk. Uczestniczył też w sympozjach i konferencjach naukowych, wygłaszał referaty, które często zamawiane były przez instytucje zapraszające. Organizował wyjazdy naukowe w celu poznania budowy geologicznej ważnych złóż Bułgarii (1974), Szwecji (1986), Finlandii (1986), Irlandii i Wielkiej Brytanii (1980).

Profesor Banaś wypromował ponad 90 magistrów inżynierów geologów górniczych, był promotorem 9 przewodów doktorskich, w tym dwu doktorantów z zagranicy. Spośród Jego uczniów pięciu doktorów uzyskało stopień doktora habilitowanego, a następnie czterech z nich – tytuł profesora.

Oprócz zajęć dydaktycznych na kilku wydziałach AGH prof. Banaś prowadził wykłady na Uniwersytecie Śląskim oraz w filiach AGH w Dąbrowie Górniczej i w Kielcach.

W latach 2001–2003 prowadził wykłady w Górnośląskiej Szkole Handlowej w Katowicach. Profesor Marian Banaś był wybitnym specjalistą w problematyce mineralogii i petrografii kruszców. Szczególnie bliską mu specjalnością były metody badań mikroskopowych rud. Kontynuując zapoczątkowane przez prof. Jaskólskiego kierunki prac, stworzył jedyną w kraju szkołę mikroskopii kruszcowej.

Profesor Banaś przez kilkanaście lat kierował Instytutem Geologii i Surowców Mineralnych AGH. W trakcie swej kariery był też członkiem kilku komitetów naukowych PAN, a w Komitecie Gospodarki Surowcami Mineralnymi (KGSM) zajmował funkcję naczelnego redaktora wydawnictwa tej jednostki. W latach 1984–1986 został wybrany zastępcą przewodniczącego KGSM PAN. Był członkiem krajowych towarzystw naukowych – Polskiego Towarzystwa Geologicznego (PTG) i Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego (PTM). Wchodził również w skład rad redakcyjnych ich wydawnictw, takich jak *Annales Societatis Geologorum Poloniae* i *Mineralogia Polonica*, był przewodniczącym rady redakcyjnej *Prac Geologicznych* PAN. Był wieloletnim prezesem Zarządu Głównego PTM oraz członkiem Zarządu Głównego PTG w latach 1975–1977, 1977–1981, 1981–1983 i 1983–1985. Należał też do kilku towarzystw zagranicznych, takich jak: IAGOD (*International Association on the Genesis of Ore Deposits*), COM IMA (*Commission on Ore Mineralogy of the International Mineralogical Association*) i SGA (*Society for Geology Applied to Mineral Deposits*). Dowodem uznania środowiska geologicznego było wybranie Go do rad naukowych m.in. Państwowego Instytutu Geologicznego i Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN.

Za całokształt swej zawodowej działalności prof. Banaś był wielokrotnie nagradzany odznaczeniami resortowymi, nagrodami ministra, rektora, otrzymał Medal Ministra Edukacji Narodowej, *Złoty Krzyż Zasługi*, *Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski* oraz *Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski* w 2002 roku. W roku 1966 otrzymał honorowy stopień Głównego Dyrektora Górniczego III stopnia. W roku 1981 na wniosek Zarządu Głównego PTG otrzymał Srebrną Odznakę *Za Pracę Społeczną dla Miasta Krakowa*.

Profesor cieszył się pełnym uznaniem i szacunkiem swoich uczniów i współpracowników i tak Go zapamiętamy.

Koleżanki i koledzy z Zakładu Złóż Rud

Wybrane publikacje prof. M. Banasia

BANAŚ M. 1960 – Silber in kupferhaltigen Zechstein-Schiefern Niederschlesiens. *Bull. Acad. Pol. Sc., Sér. Sc. géol. géogr.*, 8: 197–201.
 BANAŚ M. 1960 – Polimetamorphe Skarngesteine mit Eisenunad Zinkvererzung in den Sudeten. *Freib. Forschung*, 186: 5–61.
 BANAŚ M. 1961 – Metody pomiaru zdolności refleksyjnej minerałów w świetle odbitym. *Rudy i Met. Nieżel.*, 6: 537–541.
 BANAŚ M. 1962 – O skarnoidach metamorfiku Śnieżnika Kłodzkiego (Dolny Śląsk). *Pr. Geol. Kom. Nauk Geol. PAN Oddz. w Krakowie*, 12: 7–22.
 BANAŚ M. 1964 – Nasturan from the metamorphic of Śnieżnik Kłodzki (Sudetes). *Bull. Acad. Pol. Sc., Sér. Sc. géol. géogr.*, 12: 169–172.
 BANAŚ M. 1965 – New site of Pb, Hg, and Cu selenides in the Sudetes. *Bull. Acad. Pol. Sc., Sér. Sc. géol. géogr.*, 13: 267–271.
 BANAŚ M. 1965 – Przejawy mineralizacji w metamorfiku Śnieżnika Kłodzkiego. *Pr. Geol. Kom. Nauk Geol. PAN Oddz. w Krakowie*, 27: 1–83.
 BANAŚ M. 1966 – Products of oxidation of pitchblende from Kletno. *Bull. Acad. Pol. Sc., Sér. Sc. géol. géogr.*, 14: 23–26.

BANAŚ M. 1969 – Wstępne dane o minerałach uranu strefy Kopańca. *Sprawozdanie z posiedzenia Komisji Nauk Geologicznych PAN Oddz. w Krakowie*: 241–242.
 BANAŚ M. & OTTEMAN J. 1971 – Supplementary data on bohdanowiczyte, a natural silver-bismuth selenide. *Miner. Pol.*, 2: 37–44.
 BANAŚ M. & KUCHA H. 1976 – Niobium-bearing rutile, ilmenorutile and iron mossite (?) from pegmatites of the marginal zone of the Łużyce granitoids. *Miner. Pol.*, 6: 3–13.
 BANAŚ M., KUCHA H. & SALAMON W. 1976 – Występowanie pierwiastków towarzyszących w złożach Polski. *Rudy i Met. Nieżel.*, 21: 98–101.
 BANAŚ M., KUCHA H. & SALAMON W. 1976 – Występowanie niektórych metali towarzyszących w złożach rud miedzi na monoklinie przedsudeckiej. *Prz. Geol.*, 24: 240–246.
 BANAŚ M., MIELNICZUK W. & PIETRZYŃSKI A. 1976 – The secondary haloes of uranium dissemination round mine dumps. *Nukleonika*, 21: 639–645.
 BANAŚ M., JAROSZ J. & SALAMON W. 1978 – Thucholite from the Permian copper-bearing rocks in Poland. *Miner. Pol.*, 9: 3–22.
 BANAŚ M., JASKÓLSKI S., MOCHNACKA K. & SALAMON W. 1978 – Przejawy mineralizacji uranowej w rejonie pasma Kamiennickiego (Pogórze Izerskie). *Zesz. Nauk. AGH, Geologia*: 105–163.
 BANAŚ M., ATKIN D., BOWLES J.L.W. & SIMPSON P.R. 1979 – Definitive data on bohdanowiczyte, a new silver bismuth selenide. *Mineral. Mag. GBR*, 43: 131–133.
 BANAŚ M. 1980 – Zechstein copper deposits in Poland. [W:] Janković S. & Sillitoe R.H. (red.) *European Copper Deposits*. *Soc. Geol. Appl. Miner. Deposits, Spec. Publ.*, 1: 136–145.
 BANAŚ M., KUCHA H., MAYER M. & PIETRZYŃSKI A. 1980 – Możliwość skażenia środowiska niektórymi metalami ciężkimi w obszarach eksploatacji górnicy. *Zesz. Nauk. AGH, 816: Sozol. Sozotech.*, 15: 15–18.
 BANAŚ M., SALAMON W., PIETRZYŃSKI A. & MAYER W. 1982 – Replacement phenomena of terrigenous minerals by sulphides in copper-bearing Permian sandstones in Poland. [W:] *Ore Genesis – the state of the art*. Springer Verlag, Berlin, Heidelberg, New York: 3–9.
 BANAŚ M., KUCHA H., MAYER W., PIETRZYŃSKI A. & SALAMON W. 1985 – Okruszczowanie ołowiem i cynkiem w złożach rud miedzi na monoklinie przedsudeckiej. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 53: 13–42.
 BANAŚ M. & MOCHNACKA K. 1986 – The two uranium deposits in the Polish part of the Sudety Mountains. [W:] *Vein type uranium deposits. Report of the working group on uranium geology organized by the international atomic energy agency. Technical Doc.*, 361: 335–358.
 BANAŚ M. & KIJEWSKI P. 1987 – Metale szlachetne w cechsztyńskim złożu rud miedzi w obszarze LGOM. [W:] *Metale towarzyszące w złożu rudy miedzi, stan badań i perspektywy dalszego ich wykorzystania. Konferencja z okazji 30-lecia odkrycia polskiej miedzi i 25-lecia ZBiPM "Cuprum" we Wrocławiu*. Rydzyna, 13–14 maja 1987. Wrocław: 49–63.
 BANAŚ M. & SALAMON W. 1987 – Formy występowania, koncentracja i rozmieszczenie rtęci w złożach rud miedzi na monoklinie przed sudeckiej. [W:] *Metale towarzyszące w złożu rudy miedzi, stan badań i perspektywy dalszego ich wykorzystania. Konferencja z okazji 30-lecia odkrycia polskiej miedzi i 25-lecia ZBiPM "Cuprum" we Wrocławiu*. Rydzyna, 13–14 maja 1987. Wrocław: 195–207.
 BANAŚ M. & MOCHNACKA K. 1989 – Genetic types of uranium mineralization in Poland and their metallogenic relationship. [W:] *Metallogenesis of uranium deposits. Proceedings of Technical Commission Meeting*. Vienna, March 9–12 1987. Vienna: 187–200.
 BANAŚ M. & SALAMON W. 1990 – Polymetallic veins in the Permian copper deposit from SW Poland (Lubin Copper District). [W:] *8th IAGOD Symposium in conjunction with International Conference on Mineral Deposit Model*. Ottawa, August 12–18 1980. Program with abstracts.
 BANAŚ M. 1991 – Pitchblende in Ag-Bi-Se paragenesis from Kletno deposit, Sudety Mts., South-West Poland. In: *Primary radioactive minerals. The textural patterns of radioactive mineral paragenetic associations*. Theophrastus, Athens: 269–285.
 BANAŚ M. & SALAMON W. 1991 – Thucholite from Zechstein copper ores, Poland. *Primary radioactive minerals. The textural patterns of radioactive mineral paragenetic associations*. Theophrastus, Athens: 317–332.
 SALAMON W., BANAŚ M. & MAYER W. 1993 – Koncentracja i formy występowania arsenu w miedzianośnym permie na monoklinie przedsudeckiej. *Pr. Specjalne PTM*, 3: 97–105.
 SALAMON W., BANAŚ M. & MAYER W. 1994 – Rteć w złożach miedzi na monoklinie przedsudeckiej. *Pr. Specjalne PTM*, 3: 107–115.
 PIETRZYŃSKI A. & BANAŚ M. 1996 – Pierwiastki promieniotwórcze. [W:] *Pieterzyński A. (red.) Monografia KGHM Polska Miedź S.A.* Wrocław, 271–278.
 BANAŚ M., KWIECIŃSKA B., STARNAWSKA E. 2005 – The association of Uranium, Vanadium and organic matter in the Copper deposits in Weissligend sandstones (Fore-Sudetic Monocline, Poland). *Miner. Pol.*, 36: 145–159.
 BANAŚ M., KIJEWSKI P., SALAMON W., PIECZONKA J. & PIETRZYŃSKI A. 2008 – Pierwiastki towarzyszące w złożu rud miedzi. [W:] *Pieterzyński A. (red.) Monografia KGHM Polska Miedź S.A.* Wrocław, 214–228.